

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

Nr

1. Obiekt

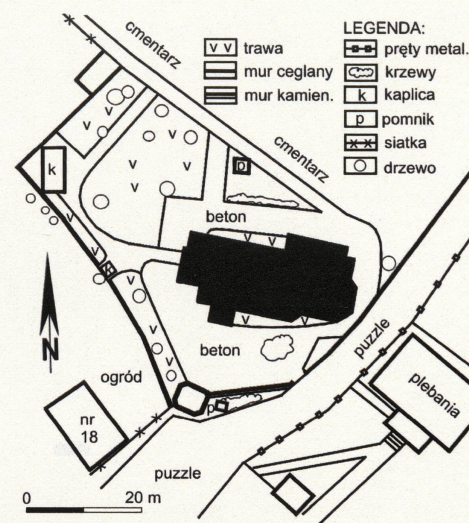
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚŚ APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA

2. Czas powstania

1792 - 93, 1 ćw. XX w.

3. Miejscowość

CHRÓŚCINA OPOLSKA

4. Adres

ul. Kościelna 2,
46 - 073 Chrościna Opolska

nr ewidencyjny działki: 102/24

nr księgi wieczystej: [REDACTED]

5. Przynależność administracyjna

województwo opolskie

powiat opolski

gmina Dąbrowa

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Crostina 1223, Croszczina 1371, Smeifs
dorf 1410, Krosstzyna 1532, Chrosczina
1845, Reiser 1933, 1945 Wrzosek
1945, Chrościna 1948

7. Przynależność administracyjna przed 01. 01. 1999 r

województwo opolskie

gmina Dąbrowa

8. Właściciel i jego adres

Parafia rzym. - kat. w Chrościnie

ul. Kościelna 2,
46 - 073 Chrościna Opolska

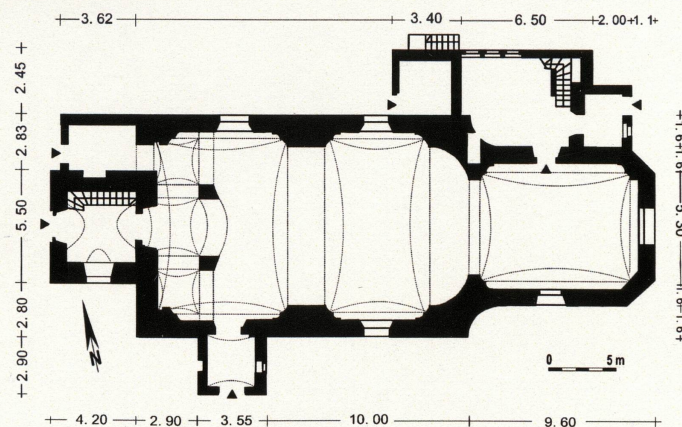
9. Użytkownik i jego adres

Parafia rzym. - kat. w Chrościnie

ul. Kościelna 2,
46 - 073 Chrościna Opolska

10. Rejestr zabytków

nr 633/59 z dn. 13. XII. 1959 r.

Wieś po raz pierwszy wzmiankowana jako Chrostina w 1223 r. – biskup wrocławski darowuje dziesięcinę z Chróściny kościołowi w Skorogoszczy. W 1274 r. – książę Władysław z Opola zezwala rycerzowi Henrykowi w Chróscinie wprowadzić w swoim majątku prawo niemieckie. W 1371 r. – Chroszczina – biskup wrocławski potwierdza Mikołajowi z Chruściny kupno browaru w Opolu. W 1487 r. dziedzic Bartosz Bess z Chróściny potwierdza sołtysowi Maćkowi 3,5 wolnych łąnów. W 1532 r. – Krosztyna jest wsią książęcą – 22 łąny ziemi i 21 chłopów.

W 1601 r. klasztor Norbertanek w Czarnewasach kupuje wieś z rąk cesarskich. Wg katastru z lat 1723 – 25 w Chróscinie jest sołtys, dwóch wolnych chłopów, 13 pańszczyźnianych, trzech zagrodników. W 1784 r. wymieniany jest kościół, folwark i szkoła.

Parafia w Chróscinie wzmiankowana jest już w 1371 r. W 1417 – biskup Wacław Piastowicz zatwierdza fundację nowego ołtarza. Od 1601 r. – kiedy SS Norbertanki z Czarnewasów kupiły wieś – parafia jest pod ich nadzorem - do 1810 r.

Obecny kościół wzniesiony został w latach 1792 – 93, na starszych fundamentach. Zakryta pn.wsch. – 1 ćw. XX w.

Prezentuje walory architektury klasycystycznej.

SYTUACJA.

Chróscina - wieś w gminie Dąbrowa, położona ok. 9 km od Opola na szlaku kolejowym Opole - Wrocław, przy drodze Opole - Mechnice - Niemodlin.

Kościół usytuowany jest we wsch. części wsi, po pn. stronie zakrętu szosy do Mechnic, przy ul. Kościelnej. Zespół składa się z obszernego budynku katechetycznego i małego budynku gospodarczego - rozlokowanych na wybrukowanym puzzlami placu, konturowanym od strony szosy wysokim żywopłotem, plebanii otoczonej ogrodem – po wsch. stronie ul. Kościelnej, ograniczającej posesję kościoła od wsch. i właściwej posesji kościoła połączonej z rozległym cmentarzem - rozlokowanym na pn. i pn. zach. od kościoła.

Nieregularna, trapezowata posesja kościoła, wydłużona na osi pn.zach. – pd. wsch., z trzech stron otoczona jest wysokim murem: w części pd. - kamiennym, w pozostałych – ceglany, przechodzącym w ogrodzenie cmentarza. W jego pd. narożu stoi dzwonnica w przyziemiu mieszcząca bramę. Drugie wejście w murze znajduje się w części pd.wsch., przy ul. Kościelnej. Od cmentarza oddziela kościół szeroka, wyłożona betonowymi puzzlami droga, na wsch. przechodząca w betonowe obejście budynku, na pd. – w nieregularny plac między kościołem i bramami. Orientowany kościół - zajmuje wsch. część posesji; w części zach. – trawnik z nasadzeniami świerków i lip. W pn.zach. narożu i w murze zach. - kaplice kubaturowe. Całości dopełniają mniejsze klomby kwiatowe.

MATERIAŁ. KONSTRUKCJA. TECHNIKA.

Ściany murowane z cegły, zewnątrz otynkowane fakturalnie, wewnątrz – gładko; opaski otworów i ramowe podziały ścian, lizeny i pasy pseudoboniowania – wypracowane w tynku; gzymsy ceglane, profilowane w tynku; filary przyściennie wnętrza, gzymsy – ceglane, profilowane w tynku, malowane, częściowo złocone.

Posadzki, podłogi. W nawie – posadzka z kwadratowych płyt granitowych - grafitowych i jasnoszarych – w układzie ukośnej szachownicy. W prezbiterium – kwadratowe płyty marmuru: w zakrystii – ceramiczna posadzka z kwadratowych płytek brunatnych i czarnych; w kruchcie zach. – płytki kamienne kwadratowe, małe, grafitowe i jasnoszare; w kruchcie pd. – lastrico. Na emporze organowej – podłoga z desek.

Schody – drewniane, zabiegowe, policzkowo - krzywulcowe, stopnie wyłożone PCW; balustrada z pionowych listewek. Analogiczne schody na strych.

Sklepienia i stropy – w prezbiterium i nawie – sklepienie żaglaste na gurtach. W kruchcie pd. – sklepienie kolebkowe, odcinkowe; w kruchcie zach. - kolebkowe z lunetami. Empora organowa podsklepiona trójpłaszczyznowo, żaglasto, na gurtach. W zakrystii i aneksie pn.zach. – strop z podsufitką otynkowaną.

Konstrukcja dachu - drewniana nad nawą - wieszarowa, jednowieszakowa; skrajne wiązary wzmocnione parami zastrzałów, tramy podwieszone powyżej sklepienia, osadzone w leżących ścianach stolcowych usztywnionych krzyżami św. Andrzeja; ściany stolcowe osadzone w zdwojonych płatwiach stopowych, połączonych poprzeczkami. Nad prezbiterium - jętkowa, wzmocniona ramą z czterech leżących ścian stolcowych, usztywnionych z płatwami za pomocą mieczy, ze zdwojonymi płatwami stopowymi, we wsch. części usztywnionymi systemem rozpór w układzie promienistym.

Dach kryty współczesną ceramiczną karpiówką, podwójnie w koronkę.

Okna – umieszczone w otworach zamkniętych łukiem odcinkowym – metalowe, trójpłaszczyznowe, wielopodziałowe ramiami, szklone witrażowo, w środkowej części – trójdzielne, z otwieraną kwaterą środkową. Okna w zakrystii – smukłe, zróżnicowane w wielkości, zamknięte łukiem okrągłym; drewniane, jednodzielne, ośmiopodziałowe z półokrągłym jednodzielnym, dwupodziałowym nadświetleniem. W kruchcie – niewielkie okienko prostokątne, ościeżnicowe pojedyncze, jednodzielne, czteropodziałowe. Oculus wypełniony pojedynczą, dwudzielną ościeżnicą, szkloną tafelkami szkła w taśmach cynowych, w układzie rombowym.

1. Miejscowość CHRÓŚCINA OPOLSKA	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres	6. Zawartość wkładki
2. Gmina Dąbrowa	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚŚ APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA	Ciąg dalszy opisu, mapa niemiecka z 1936 r., spis materiału fotograficznego
3. Powiat opolski	ul. Kościelna	
4. Województwo opolskie	46 - 073 Chróścina Opolska	

Drzwi zewnętrzne: zamknięte łukiem odcinkowym, dwuskrzydłowe, ramowo-listowe, na zewnętrznych zawiasach pasowych. Drzwi do zakrystii – współczesne, prostokątne, jednoskrzydłowe, płycinowo-ramowe. Drzwi wewnętrzne z kruchty zach. do nawy: płycinowo-ramowe, w 3/4 szklone wielopodziałowo. Z kruchty pd. do nawy - jednoskrzydłowe, zamknięte łukiem odcinkowym, listwowo-deskowe. Do zakrystii z prezbiterium - jednoskrzydłowe, płycinowo-ramowe, z płycinami kanelowanymi.

RZUT - kościół orientowany, na rzucie wydłużonego prostokąta. Prezbiterium prostokątne, na osi wsch. – zach., prosto zamknięte, ścięte we wsch. narożach. Po pn. stronie – prostokątna zakrystia z prostokątnymi aneksami - od wsch. i zach. Korpus – prostokątny o wklęsłych wschodnich narożach. W zach. części elewacji pd. – niewielka kruchta na rzucie kwadratu. Wieża w fasadzie - na rzucie kwadratu; po jej pn. stronie – prostokątna dobudówka.

Nawa dwuprzęsłowa, o zaoblonych wschodnich narożach, przykryta dwoma przęsłami sklepienia żaglastego na gurtach spływających na pilastry przyścienne. W zach. części - empora organowa wsparta na dwóch trapezowatych filarach, podsklepiona trzema żaglastymi przęsłami; parapet empory – na linii wypukłej ku środkowi. Prezbiterium wydzielone zdwojonym łukiem tęczy, nakryte sklepieniem żaglastym wspartym na narożnych pilastrach. W kruchcie zach. – sklepienie kolebkowe z parą lunet. W kruchcie pd. – odcinek kolebki; w zakrystii i przybudówce – stropy.

BRYŁA - monumentalna - poprzez jednakową wysokość prezbiterium i szerszej od niego nawy - korpus nakryty dachem dwuspadowym, nad prezbiterium zamkniętym trójbocznie, w zach. części – naczółkowo. Wieża w fasadzie - dwukondygnacyjna, o wysokości równej wysokości murów korpusu, nakryta niskim dachem trójspadowym. Wpisana między pn. ścianę wieży i zach. ścianę korpusu przybudówka – parterowa, nakryta stromym dachem pulpitowym o pn. ekspozycji połaci. Zakrystia parterowa, z węższym aneksem wsch., nakryta dwuspadowym

dachem, prostopadłym do dachu głównego, przedłużonym pulpitowo nad aneks wsch. Kruchta pd. – parterowa, pod dachem dwuspadowym.

ELEWACJE - otynkowane fakturalnie, malowane na ciepły, żółty – piaskowy kolor. Cokół zaakcentowany uskokiem i barwą tynku. Ramowe podziały ścian, lizeny narożne i, konturujące je od wewnątrz, pasy boniowania obejmują wszystkie ściany korpusu oraz wieży i pn. ścianę zakrystii. Opaski otworów zamkniętych łukiem odcinkowym – gładkie, białe malowane, z trapezowatym zwornikiem w kluczu. Profilowane gzymsy wieńczące – białe malowane.

Fasada: wieżowa elewacja zach. dwukondygnacyjna, umieszczona pośrodku ślepej elewacji korpusu. W przyziemiu wieży: otwór drzwi głównych, zamknięty odcinkiem łuku, wypełniający szerokość płyciny; w górnej kondygnacji – pionowe okno. W przyziemiu ściany pd. wieży – okno, w górnej kondygnacji – prostokątny lufcik. Dolna kondygnacja ściany pn. wieży – zasłonięta murami przybudówki oraz jej dachem – do wysokości połowy drugiej kondygnacji; wyżej - blenda okienna.

W zach. elewacji przybudówki – okno w kształcie leżącego prostokąta. Szczyt ściany korpusu – w formie trapezu konturowanego szerokim płaskim gzymsem.

Elewacje pn. i pd. korpusu – dwuosiowe, w górnej części przeprute oknami. W zach. części elewacji pd. – kruchta pd.

Elewacje kruchty pd. - w elewacji pd. – obszerny otwór drzwi, zamknięty łukiem odcinkowym; naroża ściany ujęte lizenami spiętymi w zwieńczeniu płaskim gzymsem wydzielającym trójkątny szczyt; w szczycie - kwadratowy otwór. Elewacja wsch. kruchty – pośrodku kwadratowe okno; zach. - pośrodku kwadratowa blenda okienna.

Elewacje prezbiterium: pd. - przepruta pojedynczym oknem, pn. – ślepa. W górnej części ściany wsch. prezbiterium – owalny oculus.

Elewacje zakrystii: elewacja pn. – parterowa, zwieńczona wysokim, trójkątnym szczytem, zaakcentowanym u nasady odcinkami profilowanego gzymsu wieńczącymi narożne lizeny z pasami boniowania na licu. W przyziemiu – trzy smukłe, okrągłolucznie zamknięte okna zamknięte w arkadowej, płytkiej wnęcie.

W szczycie - dwa okna smuklejsze, flankujące wnękę z plastycznym krucyfiksem, ujętą odcinkami gzymsu. Elewacja zach. zakrystii – bez podziałów; pośrodku niewielkie prostokątne okno w opasce. Elewacja wsch. – ślepa, w aneksie – prostokątne okno i drzwi.

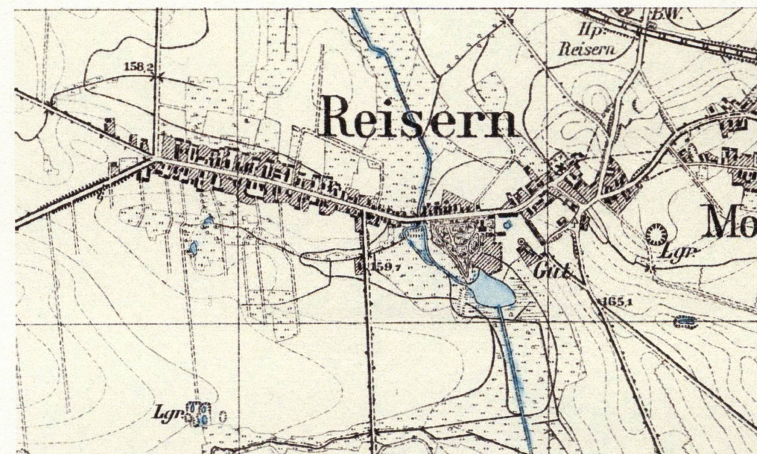
WNĘTRZA: Jednoprzestrzenna nawa nakryta dwoma przęsłami sklepienia żaglastego o podwyższonej strzałce, rozdzielonymi gurtami spływającymi na pilastry narożne i pilastry rozmieszczone pośrodku ścian wzdłużnych. Pilastry mocno wyładowane, o ściętych narożach, zwieńczone wyładowanym, profilowanym gzymsem. Lica pilastrów dekorowane płycinowo. Łuki gurtów poprzecznych – o lekko nieregularnej elipsoidalnej archiwolcie, podłucza - dekorowane płycinowo. Łuki gurtów bocznych wyznaczają arkadowy kształt podłuczy ścian, w górnej części przepruty pionowymi oknami zamkniętymi łukiem odcinkowym. We wschodnich - zaoblonych - narożach nawy, między parami pilastrów – ołtarze boczne.

Tęcza zamknięta półkoliście ze zdwojonym gurtem w podłuczu. W zach. przęsło nawy wpisana empora organowa – parapet uwypuklony ku środkowi, wsparty na dwóch trapezowatych filarach, zdobiony płycinowo. Przęsła sklepienia podniebia empory – na wąskich gurtach.

Prezbiterium nakryte sklepieniem żaglastym, w partii posadzki podwyższone o stopień. Ściany rozwiązane analogicznie do ścian nawy; na tle ściany wsch. – ołtarz. Kruchta zach. sklepiona kolebką z czterema lunetami; na ścianie pn. – schody.

WYPOSAŻENIE – ołtarze z rzeźbami, chrzcielnica - barokowe XVIII w. , kropielnica XVIII/XIX, obrazy: Matka boska z Dzieciątkiem , św. Grzegorz – koniec XVIII, pocz. XX w., śś. Piotr i Paweł – 2 ćw. XX w., stacje drogi krzyżowej – koniec XIX w.

Instalacje: grzewcza z własną kotłownią, elektryczna

Mapa niemiecka z 1936 r. 1:25 000

SPIS MATERIAŁU FOTOGRAFICZNEGO

1. Bryła kościoła – widok od pn.wsch.
2. Fasada – elewacja zach.
3. Partia prezbiterium – widok od pn.wsch
4. Drzwi do kruchty zach. – widok od zach.
5. Elewacja pn.
6. Elewacja pd., część wsch. – widok od pd.zach
7. Elewacja pd., część zach. – widok od pd.zach.
8. Widok z empory na wsch. część nawy i prezbiterium
9. Prezbiterium- widok od zach.
10. Widok w kierunku empory organowej
11. Parapet empory organowej
12. Ściana pd. nawy – widok od pn.zach.
13. Przęsła sklepienne empory organowej
14. Sklepienie kruchty zach.
15. Schody na emporę organową
16. Posadzka kruchty zach.
17. Konstrukcja dachu nad nawą
18. Konstrukcja dachu nad prezbiterium
19. Leżąca ściana stolcowa pn. połaci dachu – widok od pd.wsch.

1. Miejscowość CHRÓŚCINA OPOLSKA	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚŚ APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA	6. Zawartość wkładki Zdjęcia
2. Gmina Dąbrowa		
3. Powiat opolski	ul. Kościelna	
4. Województwo opolskie	46 - 073 Chróścina Opolska	

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

1. Miejscowość CHRÓSCINA OPOLSKA	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚŚ APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA	6. Zawartość wkładki Zdjęcia
2. Gmina Dąbrowa		
3. Powiat opolski	ul. Kościelna	
4. Województwo opolskie	46 - 073 Chróścina Opolska	

9.

10.

11.

13,

12,

14.

1. Miejscowość **CHRÓSCINA OPOLSKA**

2. Gmina **Dąbrowa**

3. Powiat **opolski**

4. Województwo **opolskie**

5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
PW. ŚŚ APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA

ul. Kościelna
46 - 073 Chróstcina Opolska

6. Zawartość wkładki

Zdjęcia

15,

16.

17.

18.

19.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
3036 m ³	269 m ²	rzymsko-katolicki kościół parafialny	rzymsko-katolicki kościół parafialny
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.) Ok. 1950 – wykonanie nowych ołtarzy Lata 70-te XX w. - malowanie i tynkowanie kościoła, wykonanie centralnego ogrzewania; wymiana elementów konstrukcji dachowej i pokrycia dachu 1976 r. – wymiana okien 2008 r. – wykonanie nowego pokrycia dachowego. Dokumentacja na plebanii.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan dobry. Lekkie zawilgocenie budynku od fundamentów.	
		20. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie ⇒ Osuszenie cokołu budynku ⇒ Remonty bieżące pod nadzorem konserwatorskim	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Dokumentacja kartograficzna powiatu Opole, 1961, sygn.: 45/538/0/50 s. 4:
Chrścina, Wrzoski, Opole-Półwieś, Dobrzeń Wielki, Chróścice, Stare Siołkowice;
AP w Opolu

Karta architektury, tzw. Zielona z 1964 r.

22. Bibliografia

F. A. Zimmermann, Beytrage zur Beschreibung von Schlesien , Brieg 1783
J.G. Knie, Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl.
Preus. Provinz Schlesien nebst beigefügter ... Breslau 1845
Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Red. F
Sulimierskiego, Warszawa 1880
E. Langem. Kloster Czarnowanz, Oppeln 1930
Katalog zabytków sztuki w Polsce, Tom 7. Województwo opolskie , z.1 – pow.
brzeski, red. T. Chrzanowskiego i M. Korneckiego, Warszawa 1968
Rocznik archidiecezji opolskiej , Opole 1999

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Mapa niemiecka 1:25000, 1936 r., publ. <http://www.mapywig.org/>;
mapka sytuacyjna posesji z 1909 r. – kopia przechowywana na plebanii
Fotografie archiwalne, WUOZ w opolu, sygn. 1428,1425.1427,1431

24. Uwagi różne.

25. Opracowanie karty ewidencyjnej (data i podpis)

tekst	15. 09.2009 r.	PDZ ALMA Jacek Sawiński (data i podpis)
plany, rysunki	15. 09.2009 r.	PDZ ALMA Jacek Sawiński (data i podpis)
zdjęcia fotograficzne	15. 09.2009 r.	PDZ ALMA Jacek Sawiński (data i podpis)

miejsce przechowywania negatywów
archiwum PDZ ALMA

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

wkładka nr 1: ciąg dalszy opisu, mapa niemiecka z 1936 r., spis materiału
fotograficznego
wkładki nr 2 - 4: zdjęcia

J. Sawiński